

Op je familie kun je rekenen

AART LIEFBROER EN CLARA MULDER

Opvattingen over familiesolidariteit onder autochtonen en allochtonen

Ongeveer tweederde van de autochtonen, Surinamers en Antillianen en verreweg de meeste Turken en Marokkanen in Nederland vinden dat je familie je terzijde hoort te staan als je zorgen hebt. Van de Surinamers en de Antillianen is een vijfde deel het daarmee oneens. Turken en Marokkanen blijken omgekeerd ook duidelijk sterkere gevoelens van verplichting tegenover familieleden te hebben dan autochtonen, Surinamers en Antillianen. Of dat ook geldt ingeval je een familielid minder graag mag, daarover lopen de meningen uiteen, zowel tussen als binnen de diverse groepen. Relatief veel Surinamers en Antillianen zien het zorgen voor de ouders niet als taak voor de kinderen. Over de stelling 'Als ouders bejaard zijn, moeten ze bij hun kinderen kunnen inwonen' wordt, zowel binnen als tussen de diverse groepen, het meest verschillend gedacht.

Veel allochtonen die zich de afgelopen decennia in Nederland hebben gevestigd zijn afkomstig uit culturen waar anders tegen familierelaties aan wordt gekeken dan hier te lande. Vaak worden de hechte familiebanden die allochtone families zouden kenmerken, gecontrasteerd met de zwakke banden die veel Nederlandse families zouden hebben. Maar in hoeverre is het werkelijk zo dat allochtonen sterkere verplichtingen voelen ten opzichte van hun familie dan Nederlanders? En bestaat er veel variatie tussen de diverse groepen allochtonen? In het NKPS-onderzoek zijn hierover vragen gesteld aan zowel autochtonen als allochtonen. Daaruit blijkt inderdaad dat allochtonen door de bank genomen sterkere verplichtingen voelen ten opzichte van hun familie dan autochtone Nederlanders. Maar ook tussen de diverse groepen allochtonen zijn de verschillen groot.

In het NKPS-onderzoek zijn meningen over familiesolidariteit gevraagd aan autochtone Nederlanders en aan mensen van Turkse, Marokkaanse, Surinaamse en Antilliaanse afkomst, de vier grootste allochtone groepen in ons land (zie kader pag. 77). Een deel van de vragen richtte zich op solidariteit tussen familieleden in het algemeen, en een deel spitste zich toe op de solidariteit die van kinderen wordt verwacht ten opzichte van hun ouders.

Familiesolidariteit in het algemeen

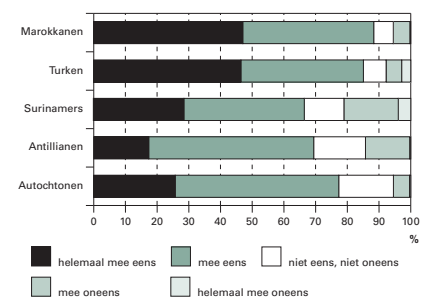
Verreweg de meeste inwoners van ons land, of ze nu van autochtone of allochtone afkomst zijn, vinden dat je altijd op je familie moet kunnen rekenen. Dat blijkt duidelijk uit figuur 1. Turken en Marokkanen zijn meer die mening toegedaan dan autochtonen, Surinamers en Antillianen. Wat verder opvalt is dat 15 à 20 procent van de Antillianen en Surinamers juist helemaal niet vindt dat je op je familie moet kunnen rekenen. Uit figuur 2 blijkt dat een soortgelijk beeld wordt gevonden als mensen reageren op de stelling 'Als je zorgen hebt, hoort je familie je terzijde te staan'. Ongeveer tweederde van de autochtonen, Surinamers en Antillianen is het met deze uitspraak eens, terwijl dit zelfs voor tegen de 90 procent van de Turken en voor bijna alle Marokkanen geldt. Ook met de-

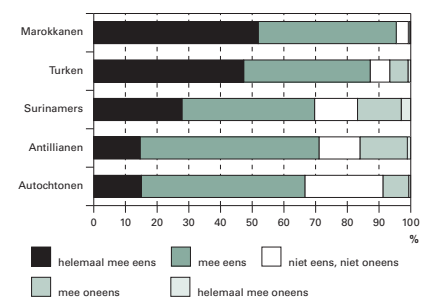
Foto: Wim de Jonge

ze uitspraak is 15 à 20 procent van de Surinamers en Antillianen het oneens. Een derde uitspraak luidde 'Familieleden horen voor elkaar klaar te staan, ook als ze elkaar niet aardig vinden'. Op dit punt lopen de meningen zowel tussen als binnen de diverse etnische groepen sterk uiteen, zoals blijkt uit figuur 3. Onder autochtone Nederlanders bestaan tegenovergestelde meningen. Iets meer dan 40 procent is het eens met deze stelling, maar ruim een kwart is het er juist mee oneens. Iets meer dan de helft van de Antillianen en Surinamers vindt dat je voor je familie hoort klaar te staan, ook als je elkaar niet aardig vindt, maar tegelijkertijd vindt ongeveer een kwart dit juist niet. Opnieuw zijn Turken en Marokkanen het meest familiegeoriënteerd. Tussen de 70 en 75 procent vindt dat je voor je familie klaar moet staan, ook als je het betrokken familielid niet erg graag mag. Opvallend is wel dat er onder de Turken en Marokkanen ook een deel is dat vindt dat je niet voor een onsympathiek familielid zorg hoeft te dragen. Samengevat: Turken en Marokkanen blijken duidelijk sterkere gevoelens van verplichting tegenover familieleden te hebben dan autochto-

Figuur 1. Op familieleden moet je altijd kunnen rekenen

Figuur 2. Als je zorgen hebt, hoort je familie je terzijde te staan

nen, Surinamers en Antillianen. Toch zijn ook onder deze laatste drie groepen de gevoelens van verplichting vrij sterk. Een duidelijke minderheid van de Surinamers en Antillianen heeft juist weinig gevoelens van verplichting jegens familie in het algemeen.

Solidariteit van kinderen jegens hun ouders

In het NKPS-onderzoek zijn ook vragen gesteld over de mate waarin kinderen steun horen te verlenen aan hun ouders. Ongeveer 40 procent van de autochtonen is het er mee eens of helemaal mee eens dat kinderen voor hun zieke ouders horen te zorgen (zie figuur 4). Onder Turken en Marokkanen ligt dit percentage meer dan tweemaal zo hoog. Antillianen en Surinamers nemen een duidelijke middenpositie in. Relatief meer Antillianen en Surinamers dan autochtonen vinden dat kinderen voor hun ouders moeten zorgen. Wel is het opvallend dat opnieuw relatief veel Surinamers en Antillianen het zorgen voor de ouders juist niet zien als taak voor de kinderen.

Een andere manier waarop kinderen hun solidariteit ten opzichte van hun ouders kunnen uitdrukken is door bij hen op bezoek te gaan. Ook hierover is de deelnemers aan het onderzoek een uitspraak voorgelegd: 'Kinderen die dichtbij wonen zouden minstens één keer per week bij hun ouders op bezoek moeten gaan'. Opnieuw blijken daarmee relatief meer Marokkanen en Turken en relatief minder autochtonen in te stemmen. Antillianen en Surinamers nemen weer een duidelijke middenpositie in (zie figuur 5).

Ruim 80 procent van de Marokkanen vindt dat kinderen bejaarde ouders in huis moeten nemen (zie figuur 6). Ook onder Turken is het merendeel deze mening toegedaan, maar is aan de andere kant bijna 20 procent van hen daar tegen. Bij Surinamers en Antillianen zijn de meningen zeer verdeeld met net iets meer vóór dan tegenstanders. Onder autochtone Nederlanders, ten slotte, slaat de balans geheel de andere kant uit. Verreweg de meeste autochtonen vinden niet dat kinderen hun bejaarde ouders in huis moeten nemen, en minder dan tien procent vindt dat dat juist wel moet.

Tot slot

Uit de hier gepresenteerde cijfers komen grote verschillen in opvattingen over familiesolidariteit naar voren. Autochtonen geven aan familiesolidariteit wel degelijk belangrijk te vinden, maar de meesten van hen vinden niet dat kinderen specifieke verplichtingen hebben ten aanzien van hun ouders. Slechts een minderheid vindt dat kinderen hun zieke ouders horen te verzorgen, wekelijks bij ouders die dichtbij wonen op bezoek moeten gaan, of hun bejaarde ouders in huis horen te nemen. De meeste Marokkanen en Turken vinden juist wel dat kinderen dit voor hun ouders moeten doen. Vanuit deze verschillende visies op verplichtingen die familieleden tegenover elkaar hebben, is het begrijpelijk dat autochtonen soms het gevoel hebben dat de familiebanden onder Turken en Marokkanen wel heel sterk

hun leven bepalen, terwijl Turken en Marokkanen op hun beurt autochtonen juist een wel heel kille visie op familie verwijten.

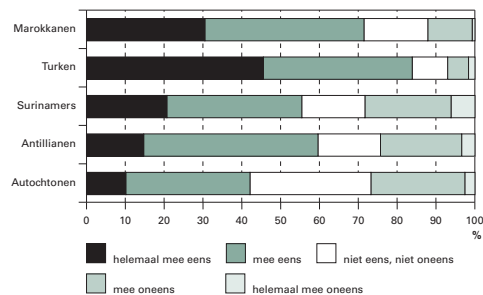
De cijfers laten echter tevens zien dat we uit moeten kijken om een zwart-wit beeld van de situatie te schetsen. Allereerst blijken er tussen diverse allochtone groepen flinke verschillen te bestaan in de mate waarin men zich verplicht voelt om solidair te zijn met familieleden. Antillianen en Surinamers voelen deze verplichtingen in veel mindere mate dan Turken en Marokkanen. Ten tweede blijkt er binnen alle groepen de nodige variatie te zijn. Zo vinden veel Surinamers en Antillianen dat kinderen helemaal niet altijd voor hun ouders klaar hoeven te staan. Datzelfde geldt in mindere mate voor sommige Turken en Marokkanen.

Of de gesignaleerde verschillen ook betekenen dat de daadwerkelijke steun die door de diverse etnische groepen aan familieleden wordt verleend sterk uiteenloopt, is overigens nog maar de vraag. Aan de ene kant kan het zo zijn dat mensen wel steun zouden willen geven, maar er de mogelijkheden niet voor hebben, bijvoorbeeld omdat familieleden niet in Nederland verblijven. Aan de andere kant zijn er mogelijk mensen die weliswaar vinden dat je niet verplicht bent om familieleden te steunen, maar die toch geven, bijvoorbeeld omdat ze iets terug willen doen voor een familielid, of vanwege de hechte band. De NKPS-gegevens bieden een unieke mogelijkheid om dergelijke verbanden te bestuderen.

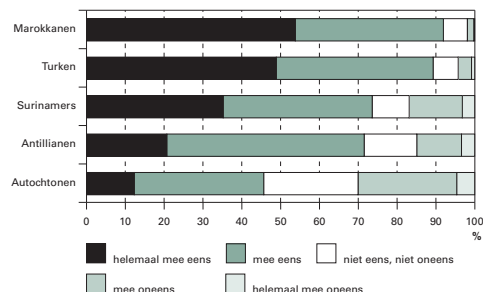
LITERATUUR:

- Foner, N. (1997), The immigrant family: Cultural legacies and cultural changes. *International Migration Review*, 31, pp. 961-974.
- Lye, D.N. (1996), Adult child-parent relationships. *Annual Review of Sociology*, 22, pp. 79-102.

Figuur 3. Familieleden horen voor elkaar klaar te staan, ook als ze elkaar niet aardig vinden

Figuur 5. Kinderen die dichtbij wonen zouden minstens één keer per week bij hun ouders op bezoek moeten gaan

DEMOS verschijnt 10 x per jaar en beoogt de kennis en meningsvorming over bevolkingsvraagstukken te bevorderen. Inlichtingen over toezending van kopij kunnen worden ingewonnen bij de redactie

Gehele of gedeeltelijke overname van artikelen met bronvermelding is toegestaan. Toezending van bewijs-exemplaren wordt op prijs gesteld.

Het NIDI is een instituut van de KNAW dat zich bezighoudt met onderzoek naar ontwikkelingen in de omvang en samenstelling van de bevolking

colofon

Demos is een uitgave van het Nederlands Interdisciplinair Demografisch Instituut (NIDI).

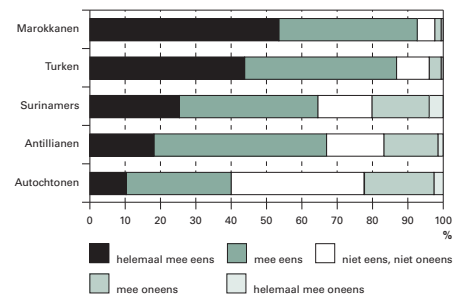
Redactie: Harry Bronsema, eindredacteur
dr. Harry van Dalen
ir. Hanna van Solinge
dr. Ernst Spaan

Adres: NIDI/DEMOS
Postbus 11650
2502 AR 's-Gravenhage

Telefoon: (070) 356 52 00
E-mail: demos@nidi.nl
Internet: <http://www.nidi.nl/public/demos/>
Abonnementen: gratis

Basisontwerp: Harmine Louwé
Druk: Drukkerij Repko, Voorburg

Figuur 4. Kinderen zouden voor hun zieke ouders moeten zorgen

Figuur 6. Als ouders bejaard zijn, moeten ze bij hun kinderen kunnen inwonen

